

Unescos rekommendation om
utbildning för fred, mänskliga rättigheter
och hållbar utveckling

En förklaring

Published in 2024 by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization,
7, place de Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, France

© UNESCO 2024

I svensk översättning av Svenska Unescorådet 2025

This document is available in Open Access under the Attribution ShareAlike 3.0 IGO (CC-BY-SA 3.0 IGO) license (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/igo/>). By using the content of this document, the users accept to be bound by the terms of use of the UNESCO Open Access Repository (<http://www.unesco.org/open-access/terms-use-ccbysa-en>).

De beteckningar som används och presentationen av material i detta dokument innebär inte att UNESCO uttrycker någon som helst åsikt om den rättsliga statusen för något land, territorium, stad eller område eller dess myndigheter, eller om avgränsningen av dess gränser eller gränser.

De idéer och åsikter som uttrycks i detta dokument är författarnas egna; de är inte nödvändigtvis Unescos och är inte bindande för organisationen.

Omslagsillustrationer: Jozef Micic/Shutterstock.com*, judyjump/Shutterstock.com*

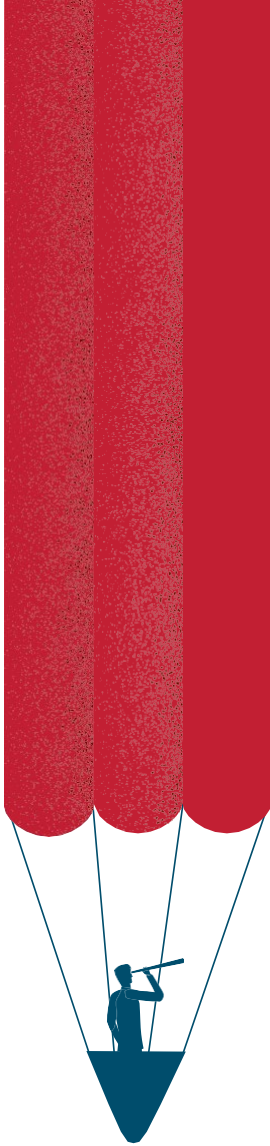
Grafisk form: Anna Montreux

Ikoner inuti: Anna Montreux

Redaktör: Barbara Zatlokal

Bilder som är markerade med en asterisk (*) faller inte under CC-BY-SA-licensen och får inte användas eller reproduceras utan föregående tillstånd från upphovsrättsinnehavarna.

Tryckt i Frankrike

Budskap från Stefania Giannini

Unescos arbete inom utbildning är grundat på principen att utbildning är en rättighet för alla genom hela livet. I takt med att världen förändras och nya utmaningar uppstår, måste våra metoder för undervisning och lärande också förändras. Det är därför *Rekommendationen om utbildning för fred och mänskliga rättigheter, internationell förståelse, samarbete, grundläggande friheter, globalt medborgarskap och hållbar utveckling* är en viktig milstolpe. Antagen av Unescos 194 medlemsstater i november 2023 är den ett bevis på Unescos engagemang för att stödja alla som arbetar för att förbättra utbildning globalt.

Rekommendationen - vanligtvis kallad *Rekommendationen om utbildning för fred, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling* - uttrycker en vision om utbildning för mänsklighet och fred. Den utvecklar målen och ambitionerna från sin föregångare, "1974 års rekommendation", och betonar att fred inte bara byggs genom internationella förhandlingar utan också i klassrum, i idrottshallar, samhällen och genom hela livet.

Rekommendationen presenterar konkreta riktlinjer för att säkerställa att utbildning i alla dess former och miljöer formar hur vi ser på världen och behandlar andra. Den kan och bör vara en väg till varaktig fred.

Antagandet av denna text förmedlar ett budskap om hopp. Vi ser fram emot att samarbeta med och stödja medlemsstater, civilsamhällesaktörer och alla som tror på utbildningens transformerande kraft för att förverkliga denna rekommendations fulla potential - och hjälpa oss alla att bygga mer fredliga, rättvisa, jämlika, inkluderande, demokratiska, hälsosamma och hållbara samhällen. Tillsammans.

Stefania Giannini
Biträdande generaldirektör, Utbildning
Unesco

Introduktion

I november 2023 antog Unescos medlemsländer rekommendationen om utbildning för fred, mänskliga rättigheter, internationell förståelse, samarbete, grundläggande friheter, globalt medborgarskap och hållbar utveckling.

"Rekommendationen om utbildning för fred, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling" är en uppdatering av motsvarande rekommendation från 1974,¹ som för nästan 50 år sedan enade länder att positionera utbildning som en nyckelfaktor för fred och internationell förståelse (se ruta 1). Rekommendationen utgör därmed grunden för delmål 4.7 i det fjärde globala hållbarhetsmålet om utbildning (Agenda 2030).²

Idag är rekommendationen fortfarande det enda globala normgivande instrumentet som beskriver hur utbildning kan och bör användas för att främja varaktig fred och hållbar utveckling.

Unikt för rekommendationen är att den täcker alla aspekter och dimensioner av utbildning. Med avstamp i rapporten *Futures of Education (2021)*³ och FN:s högnivåmöte *Transforming Education Summit (2022)*, som båda uppmanar till en utbildningstransformation för att möta vår tids utmaningar, kopplar rekommendationen ihop frågor om mänskliga rättigheter, digitala teknologier och klimatförändringar med jämställdhet, hälsa och välbefinnande, samt kulturell mångfald.

Rekommendationen lyfter fram att fred är en aktiv process som är beroende av varje individs dagliga handlingar. Den betonar att vår värld blir alltmer komplex, ömsesidigt beroende och sammanlänkad och att utbildning därför också måste vara tvärvetenskaplig och holistisk för att främja och säkerställa individers och samhällets fulla utveckling.

-
- 1 Den fullständiga titeln på rekommendationen från 1974: *The Recommendation concerning education for international understanding, co-operation and peace and education relating to human rights and fundamental freedoms*.
 - 2 Delmål 4.7 inom hållbarhetsmål 4 - God utbildning för alla - inspirerade utformningen av den nyligen antagna rekommendationen: "Senast 2030 ska alla studerande få de kunskaper och färdigheter som behövs för att främja en hållbar utveckling, bland annat genom utbildning för hållbar utveckling och hållbara livsstilar, mänskliga rättigheter, jämställdhet, främjande av kultur av fred, icke-våld och globalt medborgarskap samt värdesättande av kulturell mångfald och kulturens bidrag till hållbar utveckling." [Mål 4: God utbildning för alla - Globala målen](#)
 - 3 Rapporten har titeln *Reimagining our Futures Together: A New Social Contract for Education*, och har utarbetats av Internationella kommissionen för utbildningens framtid: [Reimagining our futures together: a new social contract for education - UNESCO Digital Library](#)

Rekommendationen om utbildning för fred, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling är helt i linje med Agenda 2030 för hållbar utveckling. Den speglar framsteg inom mänskliga rättigheter,⁴ ny evidens och nya lärdomar från över 50 års utvecklingsarbete inom såväl formell som informell utbildning - inte minst inom globalt medborgarskap, fred och utbildning om mänskliga rättigheter. Rekommendationen erkänner och värdesätter civilsamhällets bidrag och föreslår vägar för ökad samverkan mellan alla delar av samhället i syfte att uppmuntra en samhällsstrategi som främjar - inte hotar - internationell förståelse, samarbete och fred.

Denna broschyr presenterar den uppdaterade rekommendationen och beskriver dess innehåll samt hur den kan tillämpas i det dagliga arbetet inom utbildningsområdet. För att fullt ut förstå dess värde rekommenderas att läsa hela rekommendationen: [The Recommendation on Education for Peace and Human Rights](#)

Ruta 1

Hur implementerades rekommendationen från 1974 i olika länder?

Den tidigare versionen av rekommendationen (1974) ledde till många initiativ på både internationell och nationell nivå. I Storbritannien lanserades exempelvis det nationella programmet "World Studies" för att stärka global medvetenhet. Turkiet och Tjeckien genomförde experimentella projekt inom lärarutbildningen. I skolor i Tyskland och Egypten infördes läroplaner om mänskliga rättigheter. 1974 års rekommendation främjade också undervisning om internationella mänskliga rättigheter i USA och att Japan, Finland och Libanon stärkte sin utbildning för internationell förståelse. I Zimbabwe tillkom nya ämnen i läroplanen för att främja utbildning för fred och mänskliga rättigheter.

⁴ Sedan 1974 har det internationella samfundet antagit många juridiska instrument som är direkt relevanta för rekommendationen om utbildning för fred, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling. Exempel är Kvinnokonventionen, Barnkonventionen, Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, FN:s deklaration om utbildning och undervisning som en mänsklig rättighet, samt FN:s urfolksdeklaration, för att nämna några.

Varför antogs denna rekommendation?

Inspirerad av slutsatserna från Unescos internationella kommission för framtidens utbildning - Futures of Education (2020-2021) - utformades Rekommendationen om utbildning för fred, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling med en underliggande känsla av brådska.

Inför de globala utmaningar som hotar både fred och mänsklighetens framtid, står vi inför ett vägval: att fortsätta på en ohållbar utvecklingsväg eller att radikalt ändra kurs. Vår nuvarande väg innebär fortsatt förstörelse av miljön och dess biologiska mångfald. Det innebär att vi accepterar att ojämlikheten ökar, den snabba spridningen av våldsbejakande extremism och urholkningen av grundläggande friheter, vilka alla är välkända drivkrafter för våldsamma konflikter.

Denna rekommendation presenterar en karta för att vägleda våra samhällen mot en mer rättvis, hälsosam och fredlig framtid för alla.

Rekommendationen har utformats för att hjälpa länder att säkerställa att deras utbildningssystem är ändamålsenliga i det tjugoförsta århundradet. Det innebär att elever och studerande i alla åldrar och genom hela livet ska garanteras den kunskap, och de färdigheter, värderingar, attityder och beteenden som behövs för att både som individer och kollektiv vidta åtgärder för att uppnå en gemensam framtid i positiv riktning.

Vad är en rekommendation?

Rekommendationer är icke-bindande internationella rättsliga dokument som formulerar principer och normer för den internationella regleringen av en särskild fråga.⁵ Rekommendationer antas av UNESCO:s högsta styrande organ - generalkonferensen. De uppmanar medlemsstaterna att vidta de lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder i enlighet med deras konstitutionella praxis och den aktuella frågans natur för att tillämpa dessa principer och normer. Den fullständiga listan över Unescos rekommendationer finns här:

<https://www.unesco.org/en/legal-affairs/standard-setting/recommendations>

⁵ Se Unescos konstitution, artikel 1.b i arbetsordningen rörande rekommendationer till medlemsstater och internationella konventioner som omfattas av villkoren i artikel IV, stycke 4: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/rules-procedure-cr?hub=66535>

Vem är rekommendationen till för?

Rekommendationen kan användas av både individer och yrkesverksamma inom utbildning och andra relaterade områden. Målgruppen är lagstiftare, beslutsfattare, yrkesverksamma vid utbildningsdepartement och utbildningsmyndigheter, lärare och utbildningspersonal, läroplansutvecklare, skolledare, elever, utbildare inom informellt lärande, samhällsledare, familjer och vårdgivare, experter, forskare och akademiker, civilsamhällesorganisationer och fackförbund.

Rekommendationen riktar sig också till aktörer som arbetar förebyggande mot våld och våldsbejakande extremism, är engagerade i fredsbyggande insatser och återuppbyggnad efter konflikter, samt till alla som förespråkar social rättvisa, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling i vidare bemärkelse.

Hur kan denna Rekommendation stödja förändring?

Rekommendationen är en uppmaning till handling och ett verktyg för opinionsbildning och kvalitetsjämförelser mellan och inom skolsystem.

SOM EN UPPMANING TILL HANDLING

kan den inspirera alla som är intresserade av eller engagerade inom utbildningsområdet.

SOM ETT VERKTYG FÖR OPINIONSBLDNING

kan den kan påverka policyutformning eller förändring.

SOM ETT VERKTYG FÖR KVALITETSJÄMFÖRELSE

kan den användas för att mäta framsteg och i vilken utsträckning utbildningssystemen förbereder elever/studenterna att bli aktiva och ansvarstagande förändringsaktörer/medborgare.

Vad gör Rekommendationen unik?

Den ger konkret vägledning, grundad i mänskliga rättigheter, om hur utbildning kan stödja varaktig fred, hantera djupt rotade orsaker till konflikter och våld, samt ge människor kunskap och färdigheter för att bygga mer rättvisa, hälsosamma och hållbara samhällen.

Den omfattar alla former och nivåer av utbildning och sträcker sig bortom den formella utbildningskedjan.

Vägledningen omfattar alla aspekter av utbildningssystemet (d.v.s. utveckling av läroplaner, bedömning, lärarutbildning, undervisningsmaterial, skolpolitik etc.) och lärande som sker utanför det formella utbildningssystemet.

Den vänder sig till ett brett spektrum av utbildnings-, regerings- och civilsamhällesaktörer.

Vad innehåller rekommendationen?

Rekommendationen innehåller en ingress och operativa paragrafer, samt en bilaga. Mer specifikt innehåller rekommendationen:

Ett antal **definitioner**, antagna av Unescos generalkonferens. Det innebär att Unescos medlemsstater har enats om och genom konsensus accepterat innebörden av dessa definitioner.

14 vägledande principer som riktar sig till alla typer av utbildningsformer för att säkerställa transformativa lärandeupplevelser på individ- och systemnivå.

En lista över **lärandedsmål** för att vägleda läroplansutformning och lärandeaktiviteter.

En lista med åtgärdsområden som beskriver vad som kan göras av individer och grupper för att säkerställa att utbildningssystem bidrar till att bygga varaktig fred, internationell förståelse och samarbete, mänskliga rättigheter, globalt medborgarskap och hållbar utveckling.

En **bilaga** innehållande dokument om ämnen som rör rekommendationen. Bland dem finns internationella konventioner, deklarationer, FN-resolutioner samt handlingsplaner som läsarna kan hänvisa till om de vill lära sig mer.

Riktlinjer för transformativ utbildning

Utbildningsplaner, program och aktiviteter som syftar till att uppnå målen i denna rekommendation bör vara transformativa och av hög kvalitet. Det innebär att de 14 vägledande principerna ska integreras i samtliga aspekter av utbildning - formell, icke-formell och informell inklusive i lagstiftning, styrdokument och riktlinjer som rör skola och utbildning, läroplaner och pedagogik, lärarutbildning, bedömningsprocesser, undervisnings- och läromaterial, lärmiljöer med mera.

Baserad på mänskliga rättigheter	Livslång, kontinuerlig och transformativ
Tillgänglig och av god kvalitet (d.v.s. utbildning som en allmän och gemensam tillgång)	Främjar gemensamt kunskapsskapande
Icke-diskriminerande	Upprätthåller tankefrihet, trosfrihet, religionsfrihet och yttrandefrihet samt fördömer alla former av hatpropaganda
Främjar en etik av omsorg, medkänsla och solidaritet	Bygger på deltagande, särskilt genom etisk och ansvarsfull användning av teknik
Främjar jämställdhet	Tillämpar ett internationellt och globalt perspektiv som betonar samverkan mellan det lokala och det globala
Rättvis, inkluderande och med respekt för mångfald	Främjar dialog mellan kulturer och generationer
Säkerställer säkerhet, hälsa och och välbefinnande för elever, lärare och utbildningspersonal	Främjar en etik av globalt medborgarskap och gemensamt ansvar för fred, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling till gagn för alla

Lärandemål för att utveckla kunskaper, färdigheter, värderingar, attityder och beteenden

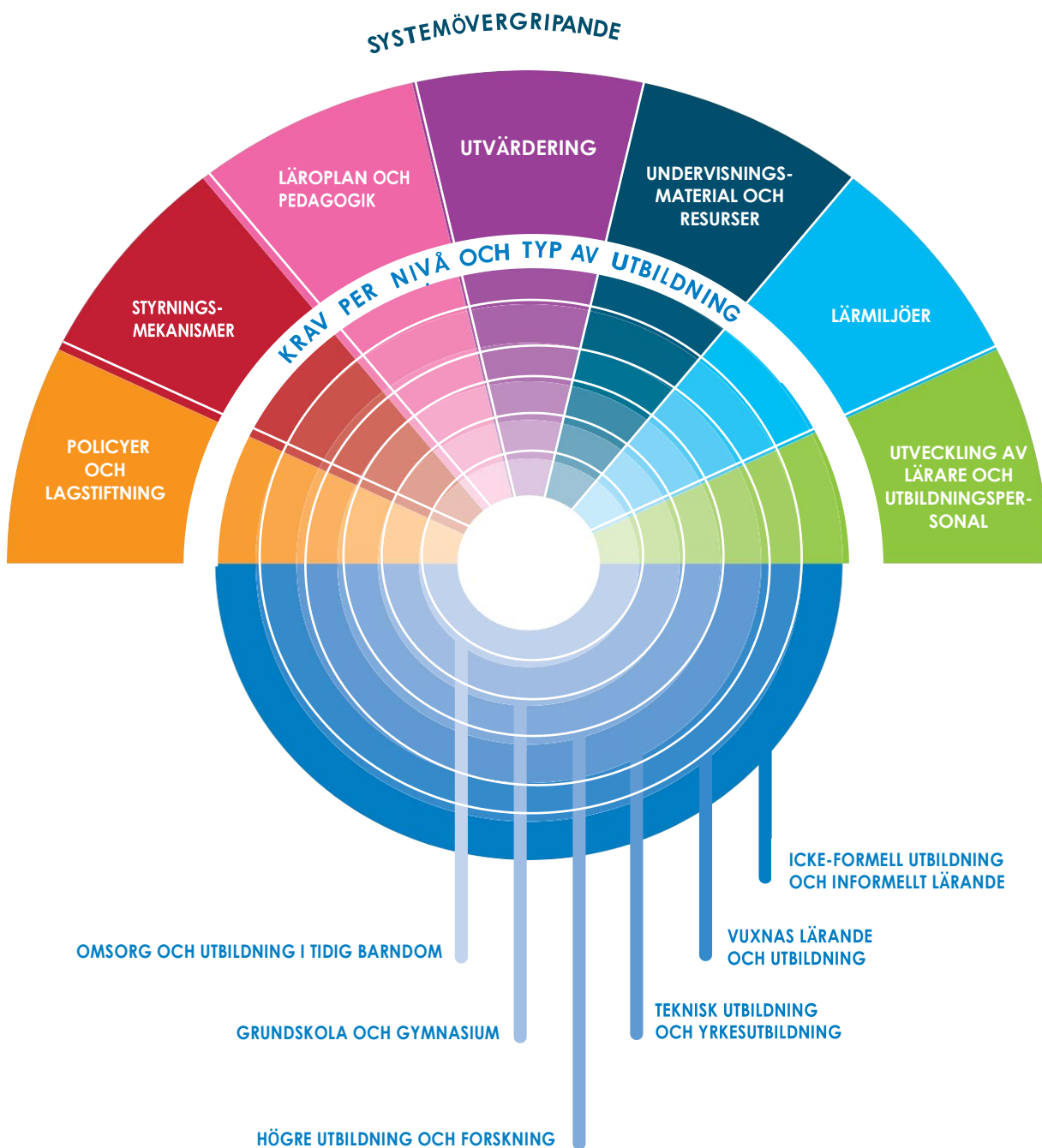
För att uppnå målen i rekommendationen (se punkterna 2-5) bör utbildningsverksamhet och utbildningsprogram inriktas på att uppnå följande lärandemål:

Att förvärva dessa färdigheter kräver en rad undervisnings- och inlärningsmetoder som fullt ut utnyttjar kognitivt, socialt, emotionellt och beteendemässigt lärande.

Centrala åtgärdsområden

Förutom de vägledande principerna och lärandemålen innehåller rekommendationen också en rad konkreta åtgärder som kan genomföras på olika nivåer inom utbildningen. Syftet är att åstadkomma en helhet som omfattar hela utbildningssystemet. Åtgärderna gäller alla former av utbildning - både formell och icke-formell - och alla delar av utbildningskedjan. Se nedan.

Exempel på åtgärder som ska vidtas

Rekommendationen uppmanar till genomförandet av en rad åtgärder, såsom:

Säkerställa att läroböcker och undervisningsmaterial är fria från rasism, fördomar och stereotyper

Införliva kultur och konst i undervisningsmetoder för en bättre förståelse av kulturarvet

Integrera en rad olika perspektiv i historieundervisningen

Säkerställa lärares yttrande- och åsiktsfrihet samt tillgång till information

Utveckla säkra och inkluderande digitala utbildnings- och lärplattformar och lärandemiljöer som kompletterar digitala verktyg med åtgärder för att skydda personuppgifter och känsliga uppgifter

Säkerställa att bedömningar av elev- och studentprestationer är transparenta och anpassade efter individuella behov, inkluderande och fria från partiskhet

Stärk skolsystemens möjligheter att främja fysisk och psykisk hälsa och välbefinnande

Utnyttja utomhusmiljön som lärmiljö i undervisning om hållbarhet och klimatförändringar

Finansiera utbildningsprogram som främjar globalt medborgarskap och hållbar utveckling

Investera i en robust skolinfrastruktur för att förbättra hållbarheten och förbereda elever/studenter för klimatförändringarnas effekter

Hur kan du använda Rekommendationen?

LÄRARE kan använda rekommendationen som stöd...

- ▶ i sin undervisning om globalt medborgarskap eller hållbar utveckling
- ▶ för att synliggöra behovet av fler och bättre möjligheter för lärares kompetensutveckling
- ▶ för att självskatta/utvärdera sina undervisningsmetoder

SKOLLEDNING kan använda rekommendationen för att ...

- ▶ utveckla riktlinjer och styrdokument
- ▶ förespråka reformer
- ▶ utforma innovativa skolsatsningar

BESLUTFATTARE kan använda rekommendationen för att...

- ▶ hitta inspiration i strategi- och utvecklingsarbete av läroplaner
- ▶ vägleda processer för att sätta dagordningen och identifiera prioriteringar
- ▶ förespråka utbildning i fred och mänskliga rättigheter, utbildning för hållbar utveckling och utbildning i globalt medborgarskap

STUDERANDE (inklusive ungdomar) kan använda rekommendationen för att ...

- ▶ utveckla projekt för att stärka sammanhållningen på skolan och bland elever
- ▶ förespråka policyförändringar på skolor och lärosäten

FÖRÄLDRAR kan använda rekommendationen för att ...

- ▶ öka sitt deltagande i skolmöten med lärare och beslutsfattare
- ▶ öka inflytandet över sin egen kompetensutveckling
- ▶ hitta de bästa alternativen för sitt barns utbildning och allsidiga utveckling

AKTÖRER I DET CIVILA SAMHÄLLET kan använda rekommendationen för att ...

- ▶ utforma eller påverka reformer
- ▶ utforma sin verksamhet till stöd för utbildningsutveckling
- ▶ utveckla påverkansmaterial

FORSKARE kan använda rekommendationen för att...

- ▶ generera forskning, evidens och empiri inom utbildning i globalt medborgarskap, utbildning i fred och mänskliga rättigheter, samt utbildning för hållbar utveckling
- ▶ utveckla tvärvetenskapliga program inom högre utbildning och utforma initiativ för att förbättra arbetet inom olika sektorer
- ▶ hävda rätten till akademisk frihet att utforska alla kunskapsområden

Unesco – en global ledare inom utbildning

Utbildning är Unescos högsta prioritet eftersom det är en grundläggande mänsklig rättighet och grunden för fred och hållbar utveckling. Unesco är FN:s fackorgan för utbildning och tillhandahåller globalt och regionalt ledarskap för att driva på framsteg, stärka motståndskraften och kapaciteten hos nationella utbildningssystem för att tjäna alla studerande. Unesco leder också arbetet med att svara på samtida globala utmaningar genom transformativt lärande, med särskilt fokus på jämställdhet och Afrika i samtliga åtgärder.

Agenda 2030 för global utbildning

Unesco har FN:s uppdrag att leda och samordna utbildningsmålet i Agenda 2030, som är en del av en global rörelse för att utrota fattigdom genom 17 mål för hållbar utveckling till 2030. Utbildning, som är avgörande för att uppnå alla dessa mål, har ett eget särskilt mål 4, som syftar till att **"säkerställa en inkluderande och rättvis utbildning av god kvalitet och främja möjligheter till livslångt lärande för alla."** Handlingsprogrammet Utbildning 2030 vägleder genomförandet av detta ambitiösa mål och dess åtaganden.

Kontakt

gced@unesco.org

7, place de Fontenoy
75352 Paris 07 SP France

<https://on.unesco.org/recommendation>

Följ @UNESCO på sociala medier

För att få tillgång till den fullständiga texten till rekommendationen och för att lära sig mer
<https://www.unesco.org/en/global-citizenship-peace-education/recommendation>

Sustainable
Development
Goals